

Samozaznana legitimnost pri policistih v Sloveniji – primerjava med študijama v letih 2013 in 2016¹

Kaja Prislán², Gorazd Meško³, Branko Lobnikar⁴, Barbara Čuvan⁵

V prispevku so predstavljene ugotovitve primerjalne študije o samozaznani legitimnosti slovenskih policistov ter rezultati dveh študij o legitimnosti in zaznani samolegitimnosti slovenskih policistov, ki sta bili opravljena leta 2016 ($n = 478$) in 2013 ($n = 529$) na istih policijskih postajah v Sloveniji z istim merskim instrumentom. Namen študije je bil proučiti stališča policistov glede lastne legitimnosti in uveljavljenosti v družbi ter pridobiti vpogled v dinamiko oziroma značilnosti koncepta samozaznane legitimnosti. Ocena distributivne pravičnosti (zadovoljstva policistov s plačilom dela) se je v letu 2016 glede na leto 2013 izboljšala. Sicer gre za dejavnik, ki je med vsemi še vedno najslabše ocenjen. Statistično značilne in pozitivne razlike smo ugotovili tudi pri oceni postopkovne pravičnosti nadrejenih in pripadnosti policiji. Zelo pozitivno so policisti ocenili tudi svojo postopkovno pravičnost, ki pa se je v letu 2016 nekoliko zmanjšala. Zanimiva dinamika se kaže predvsem pri samozaznani legitimnosti; policisti v obeh obdobjih zelo pozitivno ocenjujejo moralno upravičenost svojih pooblastil, vendar se je v zadnjem obdobju to prepričanje statistično značilno zmanjšalo. Policisti so v letu 2016 bolj prepričani, da imajo dovolj avtoritete za opravljanje dela, ter bolj zaupajo v svoje kompetence in pooblastila, ki jih uporabljajo pri delu. Prispevek zaključujemo z razpravo, v kateri ugotovitve primerjalne študije postavljamo v okvir družbenih in institucionalnih sprememb.

Ključne besede: samozaznana legitimnost, postopkovna pravičnost, proorganizacijsko vedenje, policisti, Slovenija

UDK: 351.741(497.4)

1 Uvod

Legitimnost je osrednji koncept demokratičnega delovanja oblasti. Izhaja iz zaznav ljudi o tem, kako institucije oblasti uresničujejo svoje poslanstvo v družbi in kako uporabljajo svojo moč (Jackson, Hough, Bradford in Kuha, 2015; Tyler, 2011). Še posebno pomembna je legitimnost policijske organizacije, saj odraža stopnjo blagostanja in demokracije v družbi. Policisti, ki podprejo pravico državljanov do protestov in hkrati ob njihovem pojavu zagotavljajo javni red in mir, lahko s svojimi dejavnostmi krepijo pomen zakonitosti in avtonomi-

je posameznika v skupnosti. Če pa, nasprotno, pri varovanju protestov prekoračijo uporabo sile, lahko pri ljudeh ustvarjajo dvom in občutek ogroženosti. Policisti lahko s svojimi postopki promovirajo ali spodkopavajo tolerantnost v družbi, zmanjšujejo ali ustvarjajo strah pri ljudeh (Sklansky, 2008; Wolfe in Piquero, 2011). Od legitimnega delovanja policije je odvisno, kakšen odnos imajo državljani do oblasti in spoštovanja zakonov (Cohen-Charash in Spector, 2001; Colquitt, Conlon, Wesson, Porter in Ng, 2001), zato sta filozofija in strategija policijskega dela v večini razvitih držav osredotočeni na zagotavljanje njene javne podpore in usmerjen razvoj, skladen s potrebami skupnosti. To pa zahteva demokratične pristope upravljanja policijske organizacije, pri kateri se zaupanje in legitimnost ustvarjata s pravičnim, v skupnost usmerjenim in inkluzivnim opravljanjem policijskega dela (Trinkner, Tyler in Goff, 2016). S ciljem demokratizacije policijske dejavnosti je večina držav že uvedla dve podporni strategiji: 1) policijsko delo v skupnosti, ki spodbuja sodelovanje s prebivalci pri reševanju lokalnih varnostnih problemov (Skogan, 2008) in 2) na postopkih temelječ model policijskega dela, ki si s spoštljivim in poštenim/pravičnim delom prizadeva za večje zaupanje policije v javnosti (Meares in Neyroud, 2015).

Tudi v slovenski policiji se v zadnjih letih z namenom doseganja večje transparentnosti, učinkovitosti in demokratičnosti uvajajo vidnejše spremembe (npr. na ravni pooblastil, organizacijske in kadrovske strukture, informacijske

¹ Prispevek je nastal v okviru projekta *Zakonitost in legitimnost policijske dejavnosti, kazenskega pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij*, ki ga je financirala Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (št. projekta J5-5548; 2013–2016). Vodja projekta je bil drugi avtor tega prispevka.

² Dr. Kaja Prislán, asistentka za varnostne vede, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: kaja.prislán@fvv.uni-mb.si.

³ Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si.

⁴ Dr. Branko Lobnikar, izredni profesor za varnostne vede, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si.

⁵ Barbara Čuvan, doktorska študentka na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: barbara.cuvan@student.um.si.

tehnologije in tehničnih sredstev, povezovanja z lokalnimi in nedržavnimi varnostnimi akterji idr.). Pri izvajanju takšnih sprememb je kontinuirano proučevanje stanja legitimnosti policije nujno za spremljanje učinka in usmerjen razvoj policijske organizacije (Meško in Klemenčič, 2007). Pri tem se raziskovalci usmerjajo pretežno v ocenjevanje javne oziroma zunanje legitimnosti, medtem ko notranja oziroma interna ostaja slabše pojasnjena. Pri pojasnjevanju nekega razmerja ali odnosov je treba upoštevati vplive vseh vpletenih akterjev, saj pomanjkanje poznavanja pogleda z druge strani ustvarja pomanjkljivosti v teorijah policijske legitimnosti (Van Craen, 2016). Iz tega razloga smo se v študiji osredotočili na samozaznana legitimnost policistov. Najprej bomo s pregledom teorij in študij proučili temeljne lastnosti koncepta legitimnosti in jih povezali s policijskim delom ter organizacijo, ugotovitev pa preverili v dveh ločenih študijah na vzorcu slovenskih policistov. Ugotovitve raziskave, ki jo predstavljamo v nadaljevanju, imajo tudi časovno komponento, saj smo primerjali rezultate dveh enakih študij v letih 2013 in 2016. Tako smo preverili, kako se je koncept samozaznane legitimnosti pri policistih spreminjal v krajšem časovnem obdobju. V nadaljevanju prispevka najprej opredelimo koncept legitimnosti policijske dejavnosti in znotraj tega prikažemo pomen samozaznane legitimnosti.

2 O legitimnosti policijske dejavnosti

Koncept legitimnosti predvsem v zadnjih dveh desetletjih uživa več pozornosti empiričnega raziskovanja. Najbolj razširjene so raziskave o zaupanju državljanov v različne državne in vladne institucije, pri čemer je policijska organizacija pogosto predmet proučevanja. Študije legitimnosti so vsebinsko in metodološko raznolike, večinoma pa se navezujejo na zgodnja proučevanja pri Maxu Weberu (1978, 1984) in na njihovo nadgradnjo pri Davidu Beethamu (1991). V strokovni literaturi se pri vprašanju legitimnosti policijskega dela najpogosteje povzemajo ugotovitve ameriških študij Toma R. Tylerja s sodelavci (Trinkner, Tyler in Goff, 2016; Tyler, 1990, 2006a, 2006b, 2011; Tyler in Blader, 2000, 2003; Tyler, Callahan in Frost, 2007; Tyler in Fagan, 2008; Tyler in Huo, 2002; Tyler in Jackson, 2014) in evropskih študij Justica Tankebeja s sodelavci (Bottoms in Tankebe, 2012, 2013; Tankebe, 2008, 2009, 2010, 2011, 2013, 2014a, 2014b; Tankebe in Meško, 2015; Tankebe, Reising in Wang, 2016).

Glede na trenutno uveljavljene teorije se legitimnost enači z javnim priznavanjem upravičenosti avtoritete do uporabe moči (Beetham, 1991; Hough, Jackson in Bradford, 2013; Jackson, Bradford, Stanko in Hohl, 2013b; Tyler, 2006b). Nanaša se tudi na splošno uveljavljeno prepričanje, da je policija institucija, ki jo družba potrebuje, da je vredna investicij in

da prispeva k blaginji družbe (Cooper, 2014). Pri tem se tako opazovalci kot nosilci moči strinjajo, kako naj bi se avtoriteta uveljavljala v družbi (Jackson, Bradford, Hough in Murray, 2013a). Zaradi skupnega prepričanja imajo ljudje občutek, da je ukaze policistov treba spoštovati in upoštevati, saj njihove odločitve izhajajo iz skupnih vrednot (Tyler, 2006a). Bottoms in Tankebe (2012) pojasnjujeta, da se legitimnost razvije kot posledica samozavesti izvajalcev avtoritete in prepričanja opazovalcev o moralni upravičenosti te avtoritete. Zaupanje je namreč vzajemen pojav (Kääriäinen in Sirén, 2012; Yang, 2005), legitimnost pa je posledica interakcije med nosilci oziroma izvajalci moči in nosilniki te avtoritete. Legitimnost se oblikuje v dialogu in je interaktivna. Če nosilniki menijo, da se izvajalec moči obnaša moralno in upravičeno, mu posredno ali neposredno sporočijo, da je njegova moč legitimna oziroma upravičena in se podredijo njegovemu ukazu (Bottoms in Tankebe, 2013; Jackson et al., 2015).

Novejše študije legitimnost opredeljujejo kot kompleksen in večdimenzionalen konstrukt. Med stanja, ki jo spremljajo, uvrščajo npr. zaupanje, zadovoljstvo, ubogljivost, pravičnost, učinkovitost, zakonitost in skladnost vrednot (Bottoms in Tankebe, 2012; Hough et al., 2013; Jackson et al., 2015; Smith, 2007; Tankebe, Reising in Wang, 2016). Zaupanje, zadovoljstvo in ubogljivost, ki definirajo legitimnost, nastanejo na podlagi prepričanj, da policija deluje zakonito in učinkovito, da je pri delu poštena oziroma pravična ter da so prepričanja in stališča nosilcev avtoritete skladna z vrednotami javnosti. Še posebno velik pomen ima pravičnost (Dirix in Van den Bulck, 2014; Jackson et al., 2013a; Jackson et al., 2013b; Marien, 2011; Murphy, 2013; Murphy, Mazerolle in Benett, 2014; Sunshine in Tyler, 2003; Tyler in Huo, 2002), ki se navadno presoja z distributivnega vidika oziroma z zaznavo glede poštena delitve virov (npr. koliko časa in pozornosti policija nameni določenim problemom posamezne skupine ali skupnosti) (Bottoms in Tankebe, 2012; Nix in Wolfe, 2016; Tankebe et al., 2016), še pogosteje pa s postopkovnega vidika oziroma preko odnosov med izvajalci in udeleženci postopkov (npr. konsistentnost, objektivnost, spoštljivost pri uporabi pooblastil) (Tankebe et al., 2016). Glede na navedeno Tylerjev (ameriški) model kaže, da se legitimnost izoblikuje s postopkovno pravičnostjo, saj ljudje avtoriteto dojemajo kot legitimno, če je ta v postopkih zoper njih 1) poštena/pravična, 2) deluje zakonito, 3) jim daje možnost za pojasnitev okoliščin in 4) je nevtralna/nepristranska, medtem ko Tankebejev (evropski) model predvideva, da na zaznavo legitimnosti vplivajo 1) postopkovna pravičnost, 2) distributivna pravičnost, 3) zakonitost in 4) učinkovitost avtoritete (Tankebe in Meško, 2015).

Čeprav raziskovalci še nimajo enotnega mnenja glede vseh dejavnikov vpliva in korelacij med njimi, so ugotovitve študij glede pozitivnih učinkov legitimnosti relativno enotne.

Zaznave in stališča družbe glede policije so pomembne, ker vplivajo na vedenje prebivalcev in na njihov odnos do izvajalcev oblasti, to pa vpliva na stanje varnosti v skupnostih in državi ter na kakovost dela policije. Študije kažejo, da legitimnost policije vpliva na ljudi z več vidikov, predvsem pa pogojuje njihovo pripravljenost za sodelovanje (v smislu prijavljanja kršitev, sodelovanja v policijskih postopkih, komunikacije), podporo razvoju policijske organizacije, vedenje skladno z zakoni in prepričanja glede zanesljivosti ter kredibilnosti pravnega sistema (Hertogh, 2015; Kochel, 2011; Kochel, Parks in Mastroski, 2013; Murphy in Cherney, 2011; Reisig, Tankebe in Meško, 2014; Sunshine in Tyler, 2003; Tankebe, 2008, 2009, 2013; Taylor in Lawton, 2012; Taylor, Wyant in Lockwood, 2015; Tyler, 1990; Tyler in Fagan, 2008).

Glede na dosedanje ugotovitve bi morale nadaljnje raziskave in razlage upoštevati dvoje: na pripravljenost ljudi sodelovati s policijo vplivajo različni vidiki legitimnosti in legitimnost policije je kulturno ter kontekstualno pogojena (Hough et al., 2013). Tankebe in sodelavci (2016) ugotavljajo, da se legitimnost v različnih okoljih obnaša oziroma upravlja drugače, saj je dinamika vplivnih dejavnikov med različnimi kulturami in državami drugačna. Tudi metaanaliza Evropske sociološke študije (ESS), ki se na intervalni ravni izvaja od leta 2002 dalje, v 20 evropskih državah namreč jasno kaže, da je zaupanje v policijsko organizacijo med državami različno. Slovenija ima v primerjavi z drugimi državami izjemno nizek indeks (od 6,6 do 10,2), pri čemer smo vrh dosegli v letu 2006, od takrat pa je zaupanje nekoliko slabše. Glede na to se lahko primerjamo npr. z Nizozemsko, Portugalsko, Belgijo, Poljsko, Madžarsko, medtem ko imajo druge države (Irska, Švedska, Nemčija, Norveška, Danska, Švica) veliko višje indekse (približno 20) (Ponsaers, 2015). Razlike med državami jasno nakazujejo na to, da je generalizacija ugotovitev študij lahko zelo tvegana. Pomembno je tudi, da se upošteva nacionalni kontekst, študije pa je treba ponavljati v istih okoljih.

V Sloveniji so bile na temo zaupanja, javne podpore in legitimnosti policije opravljene študije, ki so se, tako kot v tujini, osredotočile predvsem na javni/zunanji vidik legitimnosti. Prva obsežnejša razprava o tem je bila sprožena s pregledom policijske dejavnosti z vidika legitimnosti od slovenske osamosvojitve naprej (Meško in Klemenčič, 2007). Prva empirična študija v Sloveniji je testirala Tylerjevo teorijo legitimnosti in analizirala zaznavo obsojencev glede legitimnosti pravosodnih policistov v zaporskem okolju, pri čemer so bili v ospredju vidiki postopkovne pravičnosti. Izkazalo se je, da zaznana pravičnost v postopkih pravosodnih policistov vpliva na odklonsko vedenje zapornikov, saj tisti zaporniki, ki pravosodne policiste ocenjujejo kot postopkovno pravične, manj pogosto kršijo pravila (Reisig in Meško, 2009). Druga nacionalna študija o zaznavanju legitimnosti in postopkovne

pravičnosti slovenskih policistov je podala podobne ugotovitve. Te so pokazale, da je zaznava ljudi glede postopkovne pravičnosti policistov povezana z zaznavo legitimnosti in da legitimnost nadalje vpliva na spoštovanje pravil (Reisig, Tankebe in Meško, 2012). Slovenski raziskovalci so sodelovali tudi v mednarodni študiji policijske legitimnosti, v kateri se je pokazalo, da sta avtoriteta policije in postopkovna pravičnost povezani z zaupanjem v policijo ter da je učinkovitost policije povezana z zaupanjem samo v določenih državah (Meško, 2013). Za slovensko okolje so določena spoznanja glede dejavnosti legitimnosti enaka kot drugje (npr. pravičnost, zaupanje, ubogljivost), zaznavanje legitimnosti pa je pogojeno tudi s kulturnimi razlikami med državami in vrsto vladavine ter prevladujočo vrsto policijske dejavnosti. Konkretna razlaga za takšna odstopanja za zdaj ostajajo predmet razprav, med najmanj raziskanimi pa je vidik samozaznane legitimnosti pri policistih, saj ga je doslej obravnavala samo študija iz leta 2013 (Meško, Tankebe, Čuvan in Šifrer, 2014).

V nasprotju s proučevanjem zunanje/javne legitimnosti policistov je študij interne/notranje legitimnosti relativno malo, pa še te se večinoma navezujejo na proučevanje zaznav odločevalcev na višjih položajih (De Angelis in Kupchik, 2009; Roberts in Herrington, 2013; Schafer, 2013; Wheatcroft, Alison in McGrory, 2012). Analiza samozaznane legitimnosti operativne ravni policijske organizacije je med vsemi analiziranimi skupinami najmanj pogosta (Bottoms in Tankebe, 2012; Harkin, 2015). Zaznave odločevalcev in nadzornikov so nesporno pomembne, saj vodje pomembno vplivajo na zaposlene, klimo in odločitve v organizaciji (Lewis, 1984), vendar je treba razumeti, kako policisti, ki delujejo na operativni ravni, pojmujejo lastno legitimnost. Tako bi bilo treba podrobneje raziskati, kako (in koliko) postopkovna pravičnost znotraj organizacije vpliva na delo policistov in pravičnost pri obravnavi ljudi, ali socialni odnosi med kolegi v organizaciji vplivajo na samozaznano legitimnost, kako se oblikujejo njihova prepričanja, kakšen odnos imajo do družbenih vrednot, kako pomanjkanje legitimnosti vpliva nanje in kakšen odnos ima do teh pomanjkljivosti policijska organizacija (Bottoms in Tankebe, 2012). Nekatere ugotovitve, ki lahko prispevajo k boljšemu razumevanju samozaznane legitimnosti, so predstavljene v nadaljevanju prispevka.

2.1 Samozaznana legitimnost

Podpora policijski organizaciji je večplastna. Legitimna moč je tista, ki jo kot upravičeno priznavajo vsi udeleženi akterji. Mednje spadajo odločevalci, izvajalci moči, njihovi prejemniki oziroma naslovniki in tretje stranke, katerih mnenje je pomembno za delo organizacije (Beetham, 2013). Kot navajajo številni avtorji, ima empirična legitimnost vsaj tri plati: delimo jo na javno (zaznano), osebno (samozaznano) in orga-

nizacijsko (vodstveno) (Bottoms in Tankebe, 2012; Jackson et al., 2015; Tankebe in Meško, 2015).

Tudi Van Craen (2016) pri pojasnjevanju postopkovne pravičnosti trdi, da je ta pomembna v dveh vrstah razmerij in jo zato deli na zunanjo in notranjo. Zunanja zajema odnose med prebivalci in policisti, druga pa razmerje med policisti in njihovimi šefi. Po njegovem mnenju imata obe podoben vpliv na zaupanje v avtoriteto in se, sicer v drugačnih okoliščinah, obnašata podobno. Policisti in državljani si želijo, da jih avtoritete (npr. predstojniki, policisti), ki odločajo o njih, obravnavajo nepristransko, spoštljivo in vljudno. Tako kot morajo policisti na terenu izkazati nevtralen, spoštljiv in odgovoren pristop, morajo biti do policistov takšni tudi policijski šefi, če si želijo pridobiti njihovo zaupanje. V tem kontekstu avtoriteto razumemo kot sposobnost za uporabo moči, ki temelji na legitimnosti.

Z navedenim se strinjata Bottoms in Tankebe (2012), ki poudarjata, da je treba proučevati zaupanje policistov v lastne sposobnosti, postopke in organizacijo, saj lahko takšna prepričanja močno vplivajo na njihovo opravljanje dela in vzpostavljanje legitimnosti v odnosu do javnosti. Avtorja poudarjata dvojno naravo legitimnosti: legitimnost organa in legitimnost nosilca pooblastil. Raziskovalci (Bottoms in Tankebe, 2012; Tankebe in Meško, 2015) posebej poudarjajo dejstvo, da je notranja oziroma osebna legitimnost (v prispevku jo imenujemo samozaznana legitimnost) predpogoj za zunanjo legitimnost. Vsa pojasnila glede zaupanja v policijo so zato pomanjkljiva, če ne upoštevamo tudi zaupanja nosilcev avtoritete (v državljane, lastno avtoriteto in organizacijo).

Samozaznana legitimnost lahko opredelimo kot prepričanje nosilcev moči (in pooblastil), da sta njihova avtoriteta in vloga moralno upravičeni ter sprejeti. Gre za samopotrditev vloge in prepričanje nosilca, da družbeni red upravlja tako, kot je splošno sprejeto. Z drugimi besedami: samozaznana legitimnost se nanaša na to, kakšen odnos imajo policisti do svoje moči (Jackson et al., 2015; Tankebe in Meško, 2015). V nasprotju z legitimnostjo organizacije, ki se osredotoča na stališča nosilcev pooblastil do organizacije, se pri samozaznani legitimnosti ukvarjamo s stališči nosilcev (izvajalcev) pooblastil do njihove lastne individualne legitimnosti (Meško et al., 2014).

Kot omenjeno, je notranji vidik legitimnosti kot raziskovalni konstrukt slabše raziskan, na podlagi študij o zaznani legitimnosti pa je mogoče predpostavljati, kateri dejavniki imajo pomembno vlogo pri pojasnjevanju samozaznane legitimnosti. Mednje uvrščamo odnose med sodelavci in kolegi, odnose s predstojniki in vodji ter odnose s prebivalci in skupnostmi (Coleman, 1988; Muir, 1977; Tankebe, 2010;

Tankebe in Meško, 2015). Bottoms in Tankebe (2012) trdita, da lahko poleg odnosov na delovnem mestu na samozaznano legitimnost preslikamo tudi vpliv zaznane zakonitosti, stališča glede upravičenosti položaja, skladnost prepričanj in vrednot, skupna stališča glede vloge policije in sam odnos policije do drugih izvorov moči v družbi.

Dosedanje študije so že dokazale nekatere vplive samozaznane legitimnosti na javno mnenje in vedenje policistov. Študija Stoutlanda (2001) razkriva, da ima odnos policistov do ljudi v policijskih postopkih veliko večji vpliv na javno oceno kredibilnosti kot pa njihova dejanska kompetentnost in učinkovitost. Tudi Bradford in Quinton (2014) ter Tankebe in Meško (2015) poročajo, da policisti, ki zaupajo v svojo avtoriteto, izkazujejo višjo stopnjo postopkovne pravičnosti, spoštovanja pravic in manj pogosteje posegajo po uporabi prisilnih sredstev. Kadar je stopnja samozaznane legitimnosti pri policistih visoka, je večja verjetnost, da bodo v konfliktnih situacijah poskušali avtoriteto uveljaviti implicitno, manj represivno in stresno. Samozavestni policisti so sposobnejši reševati probleme konstruktivno, prav tako so bolj naklonjeni demokratičnemu izvajanju postopkov z vključevanjem strank (Bradford in Quinton, 2014; Goff, Epstein, Mentovich in Reddy, 2013). Kadar imajo občutek, da je njihova avtoriteta ogrožena, pa bodo hitreje uporabili silo, da bi prevzeli nadzor nad situacijo (Richardson in Goff, 2012).

Positiven vpliv samozaznane legitimnosti je mogoče zaznati tudi na stopnji učinkovitosti, saj so policisti, ki verjamejo v upravičenost svoje vloge, bolj zavzeti in motivirani, v svoje delo vlagajo več, kot je nujno potrebno, in si tudi bolj prizadevajo za uspeh organizacije (Bradford in Quinton, 2014; Bottoms in Tankebe, 2012; Tankebe in Meško, 2015). Kot pravi Tankebe in Meško (2015), so posledice visoke samozaznane legitimnosti pozitivne ne samo za ljudi in skupnosti, temveč tudi za policijsko organizacijo. Samozaznana legitimnost policistov namreč vpliva na njihovo proorganizacijsko vedenje v smislu podpore vodstvu in skladnosti z organizacijskimi pravili. Naklonjenost organizaciji je namreč povsem v diskreciji policistov in tega ni mogoče ukazati. Za spodbujanje tega je zato treba zagotoviti pošteno in pravično obravnavo policistov v organizaciji, predvsem v vertikalnih hierarhičnih razmerjih (Tyler in Blader, 2000). Ker organizacijska pravičnost vpliva na samozaznano legitimnost policistov (Tankebe, 2014b), pri pojasnjevanju področja ne smemo zanemariti vpliva interne postopkovne pravičnosti.

Organizacijska pravičnost je s samozaznano legitimnostjo povezana prek interakcijskega odnosa zaposlenih v organizaciji, pri čemer gre za zaznavanje kakovosti in pravičnosti interakcij operativne ravni zaposlenih v odnosu do nosilcev moči znotraj institucije. Čeprav je organizacijska pravičnost,

tako kot samozaznana legitimnost, še precej neraziskana (Nix in Wolfe, 2016), ima močno podlago v organizacijskih študijah, ki potrjujejo vpliv na proorganizacijske prakse (Cohen-Charash in Spector, 2001; Colquitt et al., 2001). S tem je povezan tudi model izmenjave v odnosih (angl. exchange relationship framework), ki pojasnjuje, da zaupanje nastane z vzajemnim odnosom med zaposlenimi in vodji (Whitener, Brodt, Korsgaard in Werner, 1998). Teorija socialne izmenjave tudi predpostavlja, da z nagradami in pozitivnimi spodbudami pride do vzajemnosti, izmenjevanja nagrad, zaznane koristi in večjega prispevka v (delovnih in socialnih) razmerjih (Cropanzano in Mitchell, 2005). Kadar nadrejeni svoje zaposlene obravnavajo pravično, bodo ti v zameno izkazali pozitivno, organizacijsko podporno vedenje (Colquitt et al., 2013; Cropanzano in Rupp, 2008). Interna postopkovna pravičnost se, konkretno, nanaša na to, koliko zaposleni verjamejo, da jih organizacija, vodje in drugi zaposleni obravnavajo pošteno (Lind in Tyler, 1988). Na njihova stališča vplivata predvsem kakovost medsebojnih odnosov in socialnih interakcij ter kakovost sprejemanja odločitev. Pri tem ima največji vpliv ocena, kako se sprejemajo odločitve, in ne toliko dejstvo, kakšne so končne odločitve (Cohen-Charash in Spector, 2001; Trinkner et al., 2016). Podobno kot velja pri zunanji legitimnosti, tudi zaposleni pričakujejo, da jih bo organizacija obravnavala spoštljivo in dostojanstveno ter da so njihovi nadrejeni skrbni in dobrohotni. Pričakujejo, da bodo odločitve sprejemali objektivno in da jim bodo zagotovili možnost sodelovanja pri njihovem sprejemanju v obliki izražanja mnenja ali možnosti pritožbe (Tyler in Blader, 2003).

Povezavo med organizacijskimi postopki, proorganizacijskim vedenjem in zunanjo postopkovno pravičnostjo dokazujejo številne študije. Če povzamemo ugotovitve novjših (Bradford in Quinton, 2014; Bradford, Quinton, Myhill in Porter, 2014; Colquitt et al., 2013; Haas, Van Craen, Skogan in Fleitas, 2015; Myhill in Bradford, 2013; Nix in Wolfe, 2016; Tankebe, 2014a, 2014b; Tyler et al., 2007; Tyler in Blader, 2003; Trinkner et al., 2015; Van Craen, 2016; Wolfe in Piquero, 2011), zaznana organizacijska pravičnost vpliva na proces identifikacije policistov z organizacijo, ponotranjenja organizacijskih norm, integracije v kulturo, razvoja socialne identitete in pripadnosti organizaciji. Prav tako pogojuje občutek ponosa, zavzetosti in učinkovitosti, podporo reformam v policijski organizaciji, skladnost vedenja s pravili in pripravljenost policistov spoštovati pravila. Policisti, ki imajo občutek, da so v organizaciji obravnavani pošteno, so tudi bolj naklonjeni policijskemu delu v skupnosti in demokratičnemu izvajanju postopkov, nasploh pa so manj občutljivi za policijski cinizem in stres na delovnem mestu.

Kot je razvidno iz povzetka ugotovitev raziskav, sta interna pravičnost in organizacijska legitimnost osnova za mnogo

okoliščin, povezanih s končnim stanjem legitimnosti, zato je izboljšanje interne pravičnosti in organizacijske dinamike način, kako izboljšati vedenje policistov zunaj organizacije (Skogan, Van Craen in Hennessy, 2015; Trinkner et al., 2016).

Omenili smo že, da so Meško in sodelavci (2014) v letu 2013 izvedli prvo celovito raziskavo o samozaznani legitimnosti med policisti in pravosodnimi policisti. Iz rezultatov, ki se povezujejo z dvema podskupinama policistov, izhajata predvsem dve pomembni ugotovitvi. Prvič, samozaznana legitimnost vpliva na kakovost interakcij, ki jih imajo policisti s svojimi nadrejenimi in sodelavci, ter na njihovo predstavo o tem, kako jih dojema javnost. Pri policistih imajo največji vpliv na samozaznano legitimnost odnosi s sodelavci, sledita jim postopkovna pravičnost nadrejenih in dojemanje legitimnosti policije v javnosti. Podrobnosti glede postopkovne pravičnosti nadrejenih kažejo, da skoraj dve tretjini nadrejenih obrazložita svoje odločitve, vendar policisti kljub temu niso prepričani o nepristranskosti nadrejenih, saj jih v obeh primerih manj kot polovica anketirancev ocenjuje kot poštene oziroma pravične. Podobno je tudi z oceno odnosov organizacije do zaposlenih, saj policisti večinoma niso zadovoljni s spoštljivo obravnavo v instituciji, v kateri so zaposleni. Po drugi strani pa so rezultati optimistični glede odnosov med sodelavci na isti ravni, saj so anketiranci z njimi zelo zadovoljni. Zaznava odnosa javnosti (občani) do policistov je prav tako visoka (več kot 80 % policistov jih ocenjuje kot ustrezne). To kaže na dobre odnose (in solidarnost) med sodelavci in na pozitivna razmerja s prebivalci. Druga pomembna ugotovitev, ki izhaja iz te študije, je, da samozaznana legitimnost vpliva na proorganizacijsko vedenje policistov. Slednje je posredno povezano s kakovostjo medosebnih odnosov s sodelavci. Med najpomembnejšimi sklepi omenjene študije je zagotovo ugotovitev, da policisti močno cenijo pomen notranje organizacijske pravičnosti.

Namen študije, ki jo predstavljamo v nadaljevanju in ki je nadgradnja raziskave iz leta 2013, je preveriti, koliko opisane ugotovitve še vedno veljajo in kakšne so bile spremembe v tem času glede na transformacije policijske organizacije in njene dejavnosti v zadnjih letih. Pri raziskovanju in proučevanju socioloških pojavov so primerjalne študije sicer zelo pogosta metodologija in obenem priporočen način zagotavljanja večje primerljivosti in veljavnosti rezultatov. Primerjave se navadno izvajajo glede na različne okoljske ali časovne situacije. Zgodovinske ali časovne primerjalne analize so namenjene predvsem ugotavljanju, ali so načrtovane spremembe imele zelene učinke in kako se je neki pojav spremenil skozi čas, navadno ob upoštevanju nekega prelomnega dogodka. V prispevku smo z enakim namenom izvedli primerjavo študij, ki smo ju z enakimi metodami izvedli v dveh časovnih obdobjih. S tem smo želeli ugotoviti dinamiko samozaznane legitimno-

sti pri policistih in dejavnike, ki vplivajo nanjo, s ponovitvijo študije pa smo utrdili spoznanja o njenih značilnostih, da bi lahko na podlagi tega izpeljali predloge za policijsko prakso. V nadaljevanju prispevka predstavljamo metodološki okvir in rezultate primerjav med obema študijama.

3 Opis uporabljene metode, vzorca in postopka

3.1 Opis uporabljenega instrumentarija

Vprašalnik, ki smo ga uporabili, je skladen s prej opisanimi metodološkimi koncepti, predstavljen pa je tudi v drugih prispevkih (Tankebe in Meško, 2015; Meško et al., 2014). Prevedli smo ga iz angleškega jezika in pilotsko preverili na vzorcu 30 policistov (leta 2013). Poleg demografskih podatkov je vseboval trditve, ki so jih anketiranci ocenjevali z lestvicami Likertovega tipa, pri čemer je vrednost 1 pomenila popolno nestrinjanje in 5 popolno strinjanje. Anketiranci so nekatere spremenljivke (dogodke) ocenjevali tudi glede na pogostnost, in sicer od nikoli do več kot trikrat v zadnjem letu.

Vprašalnik je skupno obsegal 32 trditvev in demografska vprašanja. Cronbachov koeficient alfa za notranjo konsistentnost 32 trditvev je 0,90. Na podlagi pilotske raziskave in notranje konsistentnosti vprašalnika lahko trdimo, da je merski instrument, ki smo ga uporabili, zanesljiv.

V vprašalniku smo s spremenljivkami ocenjevali osem vsebinskih sklopov. Postopkovno pravičnost smo merili na treh ravneh, pri tem pa nas je zanimalo, kako policisti doživljajo pravičnost v odnosu z nadrejenimi, občani in sodelavci. Ocenjevali smo tudi distributivno pravičnost (zadovoljstvo z nagrajevanjem dela) v policijski organizaciji, pripadnost policiji, odnose med sodelavci, proorganizacijsko vedenje in samozaznana legitimnost. Opisane vsebinske sklope smo določili s faktorsko analizo (glej tabelo 2 v nadaljevanju), s katero smo 32 trditvev skrčili na osem faktorjev, ki smo jih nato uporabili v nadaljnji analizi. Vse spremenljivke smo testirali z eksplorativno faktorsko analizo (metoda glavnih komponent in rotacija varimax), pri čemer smo upoštevali merila za razvrstitve v posamezne faktorje (komunalitete in faktorske uteži $> 0,50$).

V analizi smo spremenljivko »samozaznana legitimnost« obravnavali kot odvisno spremenljivko, preostale spremenljivke pa so neodvisne.

3.2 Zbiranje podatkov in vzorec

Podatke za študiji, ki ju predstavljamo v tem prispevku, smo zbrali na vzorcih policistov z osemih regionalnih policijskih uprav junija 2013 in 2016. Na območju vsake policijske uprave smo izbrali po eno veliko, srednjo in manjšo policijsko postajo. Obe raziskavi sta bili opravljene na istih policijskih postajah. Pristop k zbiranju podatkov je v obeh primerih potekal enako, z anketiranjem na delovnih sestankih policijskih postaj. Sodelovanje v raziskavi je bilo prostovoljno, anketirancem pa je bila zagotovljena anonimnost. Baza podatkov obsega skupaj 1.007 odgovorov ($n = 529 - 2013$ in $n = 478 - 2016$). V tabeli, ki sledi, so predstavljene demografske značilnosti obeh vzorcev.

Večina udeležencev v raziskavi je moškega spola. V vzorcu iz leta 2013 je sodelovalo 20,0 % policistk, v vzorcu iz leta 2016 pa 17,3 % policistk. Glede na porazdelitev po spolu anketirancev sta si oba vzorca podobna, prav tako pa dovolj dobro odražata porazdelitev spolov zaposlenih na policijskih postajah v slovenski policiji.⁶

Iz starostne porazdelitve anketirancev lahko vidimo, da so udeleženci relativno enakomerno porazdeljeni v vse starostne skupine, kar velja za obe obdobji zbiranja podatkov. Ker je bilo anketiranje izvedeno na policijskih postajah, je pričakovano, da ima večina anketirancev končano srednjo šolo.

Stopnja izobrazbe se je v letu 2016 dvignila, kar je posledica uvedbe višješolskega izobraževanja v slovenski policiji.

Večina anketiranih policistov opravlja splošne policijske naloge, med katere smo šteli tudi urejanje in nadzor cestnega prometa ter vzdrževanje javnega reda in miru, preostali pa so enakomerno porazdeljeni med dejavnostmi varovanja in kontrole prehajanja državne meje, preiskovanja kaznivih dejanj, policijskega dela v skupnosti⁷ ter vodenja na policijski postaji.

⁶ Glede na Kadrovske poročilo Ministrstva za javno upravo je bilo npr. leta 2015 v slovenski policiji zaposlenih približno 25 % žensk, pri čemer je delež policistk, ki opravljajo operativne naloge, na policijskih postajah manjši za skoraj 10 % (Ministrstvo za javno upravo [MJU RS], 2015; Policija, 2017).

⁷ V drugi študiji policijskega dela v skupnosti kot demografskega podatka nismo zajeli.

Tabela 1: Demografske značilnosti udeležencev v obeh vzorcih raziskave (2013 in 2016)⁶

	2013		2016		
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	
Spol	Moški	417	80	393	82,7
	Ženske	104	20	82	17,3
	Skupaj	521	100	475	100
Starost	20–24	23	4,4	7	1,5
	25–29	95	18,2	49	10,4
	30–34	139	26,6	93	19,8
	35–39	126	24,1	131	27,9
	40–44	87	16,6	109	23,2
	45 in več	53	10,1	81	17,2
	Skupaj	523	100	470	100
Izobrazba	Srednja šola	372	73,2	295	62,9
	Višja šola	64	12,6	125	26,7
	Fakulteta	72	14,2	49	10,4
	Skupaj	508	100	469	100
Delovno področje	Splošne policijske naloge	252	59,7	382	82,5
	Meja	65	15,4	8	1,7
	Preiskovanje kriminalitete	65	15,4	55	11,9
	Vodstvo	19	4,5	18	3,9
	Policijsko delo v skupnosti	21	5	0	0
	Skupaj	422	100	463	100

4 Predstavitev in interpretacija rezultatov raziskave

Na začetku smo pri vseh 32 spremenljivkah opravili faktorsko analizo (tabela 2 v nadaljevanju), da bi ugotovili korelacije med posameznimi trditvami, kar omogoča njihovo združevanje in poenostavitev nadaljnjih analiz. Na podlagi rezultatov smo ugotovili osem vsebinsko smiselnih faktorjev (metoda glavnih komponent z rotacijo varimax, KMO = 0,90, skupna pojasnjena varianca = 68,01 %), v katere smo na podlagi izračunanih faktorskih uteži razvrstili spremenljivke.

Prvi faktor smo poimenovali *postopkovna pravičnost nadrejenih* in sem se je uvrstilo sedem spremenljivk ($\alpha = 0,92$; $M = 3,23$; $SD = 0,92$). Drugi se nanaša na *distributivno pravičnost (policisti)* in združuje štiri dejavnike ($\alpha = 0,90$; $M = 1,66$; $SD = 0,92$). *Odnosi s sodelavci* je ime tretjega faktorja, ki vključuje tri spremenljivke ($\alpha = 0,86$; $M = 3,96$; $SD = 0,72$). Četrti faktor je *pripadnost policijski organizaciji*, izmerili pa smo ga s petimi

trditvami ($\alpha = 0,83$; $M = 2,98$; $SD = 0,80$). *Postopkovna pravičnost (policisti)* je peti faktor s štirimi trditvami ($\alpha = 0,78$; $M = 4,18$; $SD = 0,66$). Šesti faktor je *postopkovna pravičnost policije (občani)* in vsebuje tri dejavnike ($\alpha = 0,78$; $M = 3,19$; $SD = 0,70$). *Proorganizacijsko vedenje* je sedmi faktor in vključuje tri spremenljivke ($\alpha = 0,70$; $M = 2,90$; $SD = 0,93$). Zadnji faktor je *samozaznana legitimnost* in se prav tako ocenjuje s tremi dejavniki ($\alpha = 0,60$; povprečna vrednost $M = 3,81$; standardni odklon $SD = 0,71$). Posamezne faktorje smo poimenovali na podlagi trditvev v posameznem vsebinskem sklopu in na podlagi teoretičnih izhodišč, predstavljenih v uvodnem delu prispevka.

⁸ Test velikosti učinka (angl. effect size). Ker rezultati statističnih testov primerjave povprečnih vrednosti dveh različno velikih vzorcev niso vedno zanesljivi, nastajajo nove mere, ki raziskovalcem pomagajo pri ocenjevanju praktične pomembnosti razlik med vzorci. Tako so nastale različne mere velikosti učinka, pri čemer ena od njih, Cohenov d-test, proučuje razlike med aritmetičnimi sredinami (Cankar in Bajec, 2003). Z vidika interpretacije velikosti

Tabela 2: Faktorska analiza trditev iz vprašalnika, obe študiji (2013, 2016; N = 1.007)

Faktorji/trditve	1	2	3	4	5	6	7	8
Postopkovna pravičnost – nadrejeni – 1								
Odločitve mojega nadrejenega so enako poštene do vsakega policista.	,847							
Odločitve mojega nadrejenega vedno temeljijo na dejstvih, ne na osebnih predsodkih.	,835							
Nadrejeni upošteva moje potrebe, ko sprejema odločitve glede mojega dela.	,822							
Nadrejeni mi navadno obrazloži svoje odločitve glede mojega dela.	,821							
Nadrejeni me obravnava s spoštovanjem in dostojanstvom.	,808							
Moj nadrejeni mi daje zanos za čim boljše opravljanje dela.	,752							
V policiji me pošteno obravnavajo.	,597							
Distributivna pravičnost (zadovoljstvo s plačilom dela) – policisti – 2								
Glede na delovne pogoje sem dobro plačan (npr. dolžnosti in delovni čas).	,898							
Glede na to, koliko delam, sem zadovoljen s plačo.	,896							
S trenutno plačo sem zadovoljen.	,854							
V splošnem so moji z delom povezani stroški odlično pokriti.	,793							
Pripadnost policiji – 3								
Čutim močno pripadnost policiji.			,755					
Tudi če bi mi to koristilo, se mi ne bi zdelo prav, da bi zapustil policijo.			,743					
Pri policijskem delu resnično uživam.			,712					
Ko sem v varnem okolju, ljudem rad povem, da sem policist.			,684					
Večino dni sem glede svojega dela navdušen.			,652					
Postopkovna pravičnost – policisti – 4								
Pomembno je, da si policisti vzamejo čas, da občanom razložijo svoje odločitve.				,810				
Policisti imajo dolžnost, da pošteno ravnajo z vsemi občani, ne glede na spol, etnično poreklo ali spolno usmerjenost.				,785				
Policisti morajo občanom dovoliti, da izrazijo svoje mnenje, če policija sprejema odločitve, ki imajo zanje posledice.				,776				
Čutim dolžnost, da se do ljudi v skupnosti, v kateri delam, obnašam skladno z zakoni.				,601				
Odnos s sodelavci – 5								
Sodelavci me podpirajo.					,842			
Sodelavci mi zaupajo.					,823			
Sodelavci se do mene obnašajo spoštljivo.					,817			
Postopkovna pravičnost – občani – 6								
Večina občanov v lokalni skupnosti, v kateri delam, meni, da policisti vedno upoštevajo zakone.						,826		
Večina občanov v lokalni skupnosti, v kateri delam, meni, da jih policija obravnava pravično.						,802		
Večina občanov v lokalni skupnosti, v kateri delam, meni, da si policisti vzamejo čas za razlago odločitev.						,751		
Proorganizacijsko vedenje – 7								
Pomagal bi nadrejenemu, čeprav me ni prosil.							,827	
Prostovoljno bi se javil za delo, ki ne spada med moje naloge, da bi pomagal svoji policijski postaji.							,797	
Posebno bi se potrudil, da bi dobro opravil delo, in to bolj, kot je pričakovano.							,691	
Samozaznana legitimnost – 8								
Prepričan sem, da občanom lahko podam dobre razloge, zakaj so moja pooblastila moralno ustrezna.								,691
Prepričan sem, da imam dovolj avtoritete za opravljanje svoje službe.								,682
Pooblastila, ki jih imam kot policist, so moralno upravičena.								,671

V tabeli 3 so predstavljeni rezultati dinamike odgovorov policistov pri posameznih faktorjih glede na časovno obdobje zajema podatkov. Največje odstopanje smo opazili pri faktorju *distributivna pravičnost – policisti*, pri katerem se je rezultat v letu 2016 v primerjavi z letom 2013 izboljšal, kljub vsemu pa gre za faktor, ki je še vedno najslabše ocenjen (povprečna ocena je še vedno slabša od 2 na petstopenjski lestvici). Policisti distributivno pravičnost še vedno ocenjujejo kot nezadostno, kljub vsemu pa lahko opazimo izboljšave (razlike med oceno iz leta 2013 in 2016 so statistično značilne, Cohenov *d*-test pa razkriva srednje pomembne razlike, ki se kažejo v tretjini nepokrivanja vzorca – gre za pomembno manjši delež policistov, ki so obkrožali najslabše vrednosti na ocenjevalni lestvici). Statistično značilne in pozitivne premike smo ugotovili tudi pri oceni postopkovne pravičnosti nadrejenih – ocena je v obeh primerih nad sredinsko vrednostjo uporabljene lestvice. Okrepila se je tudi pripadnost policiji in je v študiji iz leta

Ker je spremenljivka, ki jo podrobneje analiziramo, samozaznana legitimnost, v nadaljevanju (tabela 4) predstavljamo opisno statistiko za trditve, s katerimi smo merili to spremenljivko. Rezultati pokažejo zanimivo dinamiko; policisti v obeh obdobjih zelo visoko ocenjujejo moralno upravičenost svojih pooblastil, vendar se je v zadnjem obdobju to prepričanje statistično značilno in pomembno zmanjšalo. Gre namreč za obdobje, ko smo v Sloveniji sprejemali novelo pooblastilne zakonodaje in je bila javnost relativno nenaklonjena novim policijskim pooblastilom. Kot kaže, se to izraža tudi v nižji stopnji prepričanja policistov, da so njihova pooblastila moralno upravičena. Pozitivno pri tej ugotovitve je, da so policisti sestavni del skupnosti in tako z njo delijo tudi skupna prepričanja. Kljub vsemu pa je treba poudariti, da je povprečna vrednost pri tej spremenljivki v obeh ocenjevalnih obdobjih visoka. V letu 2013 se je s trditvijo »Pooblastila, ki jih imam kot policist, so moralno upravičena.« strinjalo 75,6 % vseh anketiranih policistov, v letu 2016 pa se je z njo strinjalo 69,3 % anketiranih policistov.

Tabela 3: Primerjava povprečnih vrednosti [*M*] in standardnih odklonov [*SD*]

	Leto	N	M	SD	t-test/p	Cohenov d-test ² / % neprekrivanja vzorca
Postopkovna pravičnost (nadrejeni)	2013	526	3,15	,94	-3,30/,001	0,20/14,7 % majhen
	2016	475	3,34	,89		
Distributivna pravičnost (policisti)	2013	528	1,46	,65	-8,91/,001	0,55/33 % srednji
	2016	478	1,89	,87		
Pripadnost policiji	2013	527	2,91	,92	-2,40/,017	0,15/11 % majhen
	2016	476	3,05	,84		
Postopkovna pravičnost (policisti)	2013	526	4,22	,62	1,99/,046	0,13/9 % majhen
	2016	474	4,13	,69		
Odnosi s sodelavci	2013	529	3,95	,69		ni razlik
	2016	477	3,98	,74		
Postopkovna pravičnost (občani)	2013	526	3,15	,76		ni razlik
	2016	476	3,21	,63		
Proorganizacijsko vedenje	2013	498	2,89	,95		ni razlik
	2016	459	2,91	,90		
Samozaznana legitimnost	2013	527	3,79	,72		ni razlik
	2016	477	3,83	,70		

2016 preseгла oceno 3. Visoko oceno smo ugotovili tudi pri postopkovni pravičnosti policistov – ta je bila v obeh ocenjevalnih obdobjih čez 4, se je pa v letu 2016 statistično značilno, vendar ne posebej pomembno, zmanjšala. Razlike pri tem faktorju so z vidika Cohenovega *d*-testa zanemarljivo majhne. Pri preostalih ocenjevanih faktorjih nismo zaznali statistično značilnih razlik med odgovori v študiji iz let 2013 in 2016.

učinka govorimo o praktični pomembnosti velikosti učinka; učinek, ki pripelje le do majhnega prekrivanja porazdelitev oziroma do velikega odstopanja od aritmetične sredine pri enem in drugem vzorcu, je praktično pomemben, in to ne glede na velikost vzorca (Cankar in Bajec, 2003: 104). Cohenov *d*-test 0,00–0,2 je majhen, 0,3–0,5 je srednji, 0,6 ≥ pa je velik (Becker, n. d.; Cohen, 1988).

Tabela 4: Ocena samozaznane legitimnosti pri policistih

	2013			2016			<i>F</i>	<i>t-test/p</i>
	<i>M</i>	<i>SNM</i> ^o	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SNM</i>	<i>SD</i>		
Pooblastila, ki jih imam kot policist, so moralno upravičena.	4,06	,041	,933	3,92	,045	,986	2,04	2,28/,023*
Prepričan sem, da imam dovolj avtoritete za opravljanje svoje službe.	3,78	,045	1,040	3,91	,046	1,012	0,97	-1,91/,057 [†]
Prepričan sem, da občanom lahko podam dobre razloge, zakaj so moja pooblastila moralno ustrezna.	3,54	,040	,923	3,66	,039	,847	5,98	-2,13/,034*

[†] $p < 0,10$; * $p < 0,05$.

V nasprotju s prvo trditvijo, ki oblikuje faktor »samozaznana legitimnost«, pa smo pri drugih dveh trditvah ugotovili statistično značilno in mejno pomembno okrepitev strinjanja. Policisti so v letu 2016 bolj prepričani, da imajo dovolj avtoritete za opravljanje svoje službe, in zaupajo v svoje kompetence, da lahko prebivalcem dobro pojasnijo, zakaj imajo pooblastila, ki jih pri svojem delu uporabljajo, in čemu so ta namenjena. V letu 2013 se je s trditvijo, da imajo dovolj avtoritete za opravljanje svojega dela, strinjalo 69,9 % anketiranih policistov, v letu 2016 pa se je ta delež povečal na 72,2 %. Tudi samoučinkovitost (tj. zaupanje v lastne kompetence in sposobnost pojasniti te kompetence občanom) se je okrepila; v letu 2013 se je s trditvijo, da lahko strankam v postopku dobro pojasnijo moralno upravičenost svojih pooblastil, strinjalo 53,9 % anketiranih policistov, delež pa se je v letu 2016 povečal na 60,8 %. Ker pa faktor sestavljajo tri spremenljivke in se je ena od njih zmanjšala, dve pa sta se okrepili, za celoten faktor ne moremo reči, da se je v tem časovnem obdobju spremenil (kot smo to ugotovili v tabeli 3).

V nadaljevanju smo za odvisno spremenljivko (samozaznana legitimnost) opravili regresijsko analizo. Z njo smo želeli ugotoviti, s katerimi dejavniki je mogoče pojasniti samozaznano legitimnost pri policistih. Testirali smo tudi, ali se na vzorcu slovenskih policistov s samozaznano legitimnostjo povezujejo iste spremenljivke, kot so ugotovili drugi avtorji v študijah, prikazanih v teoretičnem delu tega prispevka. VIF-test kolinearosti je pokazal vrednosti, manjše od 2,0 za vse spremenljivke, kar kaže na zelo nizko stopnjo kolinearosti merjenih spremenljivk. V tabeli 5 so prikazani rezultati za študiji iz let 2013 in 2016.

Iz analize lahko ugotovimo, da z dejavniki, ki smo jih vključili v analizo, pojasnimo od 27 (2013) do 30 % (2016) variabilnosti samozaznane legitimnosti. Ugotovimo lahko, da sta močnejša pojasnjevalna dejavnika postopkovna pravičnost nadrejenih in policistov, sledi pa pripadnost organizaciji. V nasprotju s študijo iz leta 2013 se je pri študiji iz leta 2016 pokazalo, da na samozaznano legitimnost vpliva tudi prepričanje policistov o tem, kako občani zaznavajo njihovo pravičnost v policijskih postopkih. V obeh proučevanih obdobjih smo ugotovili, da so odnosi s sodelavci statistično značilno povezani s samozaznano legitimnostjo. Zanimivo je, da demografski dejavniki, kot so spol, starost ali izobrazba anketiranega, niso bili pojasnjevalni dejavnik samozaznane legitimnosti – razlik torej ne moremo pripisati demografskim dejavnikom anketiranih – policisti s tega vidika ocenjujejo lastno legitimnost kot enovita skupina.

5 Razprava

Namen raziskave je bil analizirati dejavnike, s katerimi bi lahko pojasnili samozaznano legitimnost pri slovenskih policistih. To smo naredili tako, da smo primerjali rezultate študije iz leta 2013 z rezultati istovrstne študije, opravljene leta 2016. Čeprav gre za kratek časovni razmik, je to obdobje kljub vsemu zaznamovalo kar nekaj dogodkov, zaradi katerih lahko rečemo, da gre za obdobje sprememb. Policija je sprejela novo strategijo policijskega dela v skupnosti in okrepila svojo odločnost intenzivnega reševanja varnostnih problemov v partnerskem odnosu z lokalno skupnostjo. Okrepilo se je zavedanje, da policija ni več edina institucija s policijskimi pooblastili (npr. FURS, Slovenska vojska, nova pooblastila redarjev), ves čas od prve do druge študije pa je potekala intenzivna razprava o potrebnih novih policijskih pooblastilih (Sotlar,

^o Standardna napaka povprečne vrednosti.

Tabela 5: Regresijska analiza za samozaznano legitimnost – prikaz rezultatov za leti 2013 in 2016

Odvisna spremenljivka Samozaznana legitimnost	2013		2016	
	β	t	β	t
Spol	-,01	-,38	-,37	-,93
Starost	-,10	-1,72	-,02	-,31
Izobrazba	,04	,96	,02	,45
Delovna doba v policiji	,95	1,72	,03	,49
Postopkovna pravičnost nadrejenih	,17	3,69***	,11	2,41*
Distributivna pravičnost v policiji	,04	,09	-,08	-1,89†
Pripadnost policiji	,21	4,57***	,21	4,25***
Postopkovna pravičnost - policisti	,22	5,21***	,18	4,02***
Odnosi s sodelavci	,12	2,71	,21	4,96***
Postopkovna pravičnost - občani	,69	1,68	,11	2,41*
Proorganizacijsko vedenje	-,03	-,71	-,02	-,41
	F	18,87***	19,76***	
	ΔR^2	27,10 %	30,20 %	

† $p < 0,10$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Modic in Lobnikar, 2016). Ne gre pozabiti tudi na dejstvo, da je bilo to obdobje čas intenzivnih migracij čez Slovenijo, policija pa je bila kot institucija prisiljena uporabiti vse svoje vire (Modic, 2016).

Ob pregledu ugotovitev je razvidno, da je stopnja samozaznane legitimnosti pri slovenskih policistih visoka. Rezultati primerjalne analize prve in druge študije pa kljub vsemu kažejo določene spremembe; policisti v obeh obdobjih zelo dobro ocenjujejo moralno upravičenost svojih pooblastil (povprečje okoli vrednosti 4 pri petstopenjski merski lestvici), a ocena v letu 2016 je kljub vsemu statistično značilno in pomembna slabša. V tem obdobju je namreč potekala razprava o spremembah pooblastil, ki pa jim je bila javnost relativno nenaklonjena. Kot kaže, se to izraža tudi v nižji stopnji prepričanja policistov, da so njihova pooblastila moralno upravičena. V letu 2013 se je s trditvijo »Pooblastila, ki jih imam kot policist, so moralno upravičena.« strinjalo 75,6 % vseh anketiranih policistov, v letu 2016 pa se je s to trditvijo strinjalo 69,3 % anketiranih policistov. Pri drugih dveh spremenljivkah, ki sta del istega faktorja samozaznane legitimnosti, smo ugotovili statistično značilno okrepitev strinjanja policistov s trditvama (tabela 4). Policisti so v letu 2016 bolj prepričani, da imajo dovolj avtoritete za opravljanje svoje službe, in zaupajo v svoje kompetence, da lahko prebivalcem dobro pojasnijo, zakaj imajo pooblastila in čemu so ta namenjena. Prav tako so po treh letih bolj prepričani o stopnji svoje avtoritete in bolj zaupajo v lastne kompetence ter sposobnost pojasniti te kompetence strankam.

Ugotovili smo, da se je postopkovna pravičnost, zaznana pri policistih, v opazovanem obdobju zmanjšala. Policisti v primerjavi z letom 2013 v zadnjem opazovalnem obdobju manj poročajo, da je treba postopke, ki jih izvajajo, pojasnjevati občanom in pri tem upoštevati njihova stališča. Naj poudarimo, da je postopkovna pravičnost še vedno zelo velika, saj na petstopenjski lestvici presega vrednost 4, kljub vsemu pa se je statistično značilno zmanjšala glede na leto 2013. Ob tem je zanimivo predvsem to, da se je po drugi strani statistično značilno okrepila pripadnost policiji – preseгла je sredinsko vrednost na petstopenjski ocenjevalni lestvici. Nasprotno si dinamiko teh dveh faktorjev lahko pojasnimo z aktualnimi dogodki v zadnjih letih, ko so se okrepili napadi na policiste in grožnje, pri čemer je prišlo med policisti tudi do smrtnih žrtev (Lobnikar, 2017). V takšni situaciji je zelo razumljivo, da so postali policisti previdnejši, morda manj zaupljivi do strank v postopkih, hkrati pa so zato okrepili profesionalno skupinsko pripadnost.

Razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na samozaznano legitimnost, je nujno za uspešno upravljanje policijske organizacije. Študije virov legitimnosti policije pomagajo policistom in policijskim šefom razumeti, kako naj s svojim delom okrepijo stopnjo legitimnosti, ki je poleg zakonitosti nujen element učinkovitosti policije v sodobnih družbah. To je še posebno pomembno takrat, ko policije – slovenska pri tem ni izjema – poudarjajo pomen policijskega dela v skupnosti. A razumevanje virov legitimnosti ni dovolj za uspešno upravljanje policijske organizacije; če hočejo policijski šefi uspešno voditi

policiste, morajo razumeti, kaj vpliva na njihovo samozaznavo. Samozaznana legitimnost smo opredelili kot prepričanje policistov, da sta njihova avtoriteta in vloga moralno upravičeni ter sprejeti. Gre za samopotrditev vloge policista v sodobni družbi, da vzdržuje red v skupnosti tako, kot je tudi splošno sprejeto. Z drugimi besedami: samozaznana legitimnost se nanaša na to, kakšen odnos imajo policisti do svoje moči, raziskave pa so pokazale, da tudi samozaznana legitimnost pomembno vpliva na zunanjo legitimnost policijske organizacije. In če strnemo ugotovitve svoje študije: pri pojasnjevanju samozaznane legitimnosti je treba na prvo mesto postaviti postopkovno pravičnost. Postopkovna pravičnost nadrejenih in sodelavcev se je kot pomemben pojasnjevalni dejavnik izkazala že v prvi študiji leta 2013, tem ugotovitvam pa se je v študiji iz leta 2016 pridružila še spremenljivka, povezana s prepričanjem o tem, kako naj bi občani doživljali pravičnost policistov v postopkih z njimi. To pravzaprav potrjuje dvosmerno povezavo med notranjo in zunanjo legitimnostjo. Tudi policistom je namreč pomembno, da jim ljudje v medsebojnih interakcijah izkažejo primeren (spoštljiv, kooperativen) odnos ali podporo. Zanimivo je, da tudi predhodna študija o sodelovanju med policisti in občani znotraj policijskega dela v skupnosti potrjuje razliko glede tega, kako policisti dojemajo občane in kako občani razumejo policiste. Slednji vidijo podporo v policistih, medtem ko ti menijo, da dobijo manj podpore pri občanih (Nalla, Meško in Modic, 2016). Razlogov za odstopanja v mnenjih je lahko več; ena izmed možnih razlag bi lahko bila, da policisti svoja stališča izoblikujejo na podlagi izkušenj, ki so pretežno negativne in posledica stikov s specifičnimi skupinami ljudi, s katerimi se pogosteje srečajo (npr. osumljenci kaznivih dejanj, storilci prekrškov zoper javni red in mir idr.). Ker se v naši primerjalni študiji kljub določenim pozitivnim spremembam samozaznana legitimnost policistov ni bistveno spremenila, bi lahko vzrok iskali v tem, da ni prišlo do večjega napredka v stališčih policistov glede odnosa občanov. Lahko bi rekli, da gre za obliko cinizma policistov do skupnosti, kar je v policijski subkulturi glede na slovenske in tuje študije pogost pojav (Hickman, 2008; Lobnikar in Pagon, 2004; Meško in Areh, 2004; Smith, 1986; Sobol, 2010).¹⁰

V študiji iz leta 2016 smo kot manjši pojasnjevalni dejavnik zaznali tudi distributivno pravičnost oziroma nagrajevanje opravljenega dela. Slednje niti ni tako nepričakovano; policisti že dlje časa poročajo, da so nezadovoljni s plačilom (to so pokazale tudi druge študije na vzorcu slovenskih policistov (Čuvan in Meško, 2015; Meško et al., 2014)), po dogodkih v

¹⁰ Ugotovitve teh študij npr. kažejo, da na ciničen odnos policistov vpliva tudi njihovo delovno okolje, predvsem stalna izpostavljenost kriminaliteti in interakcije s storilci. Kombinacija med kriminaliteto, slabim sodelovanjem med policisti in prebivalci ter homogeno sestavo skupnosti vpliva na ciničen odnos policistov do prebivalcev.

bližnji preteklosti, ko so bili izpostavljeni izjemnim naporom pri svojem delu, pa se vpliv njihovega nezadovoljstva kaže tudi v stopnji samozaznane legitimnosti. Ker je bila policija več let finančno, kadrovsko in tehnično zapostavljena, se je v zadnjih letih pravzaprav zvrstilo več policijskih stavk, v katerih so policisti izrazili svoje nestrinjanje z delovnimi razmerami. Najdaljši policijski stavki sta se zgodili leta 2013 in 2016; pri tem je prva trajala 201 dan, druga pa kar 323 dni¹¹. Ker sta študiji v tem prispevku analizirali stališča policistov ravno v časovnem obdobju stavk, lahko sklepamo, da rezultati glede pravičnosti odražajo stanje (ne)zadovoljstva v tem času.

Samozaznana legitimnost je posledica interakcije več dejavnikov, zato ne preseneča ugotovitev, da jo je mogoče pojasnjevati tudi s kvaliteto odnosov s sodelavci. Odnosi s sodelavci so bili v obeh izvedbah študije ocenjeni zelo dobro (povprečna ocena okoli vrednosti 4), pri čemer se je pojasnjevalni pomen odnosov s sodelavci na samozaznana legitimnost v študiji iz leta 2016 v primerjavi s prvo izvedbo leta 2013 okreplil. Če na kratko povzamemo ugotovitve, lahko rečemo, da je primerjava študij pokazala določen napredek v razvoju strokovnosti in kompetentnosti policistov. Ti so glede na izražena stališča bolj samozavestni in prepričani v pomen svoje vloge v družbi. Zadovoljni so s kolegijskimi odnosi in svojim statusom v družbi, verjamejo v svoje kompetence, hkrati pa so manj zadovoljni z obravnavo, ki so je deležni v organizaciji, in to predvsem z vidika distributivne pravičnosti oziroma nagrajevanja opravljenega dela.

Razumevanje samozaznane legitimnosti je pomembno za na znanju utemeljeno upravljanje policijske organizacije; to velja za policijske vodje kot tudi za tiste, ki skrbijo za upravljanje sistema zagotavljanja varnosti v sodobni slovenski družbi. Z vidika razvoja znanosti pa sta študiji, ki smo ju predstavili v prispevku, osnova za prihodnje (longitudinalno) raziskovanje tega pomembnega segmenta razumevanja policijske dejavnosti v sodobnih družbah. Omogočata primerjanje slovenske policije s policijskimi organizacijami po svetu, ki pri opravljanju policijske dejavnosti veliko pozornost namenjajo

¹¹ Glavni namen stavke v letu 2013 je bil zagotovitev stabilnosti pri kadrih in ustrezno vrednotenje opravljenega dela. Policisti so takrat zahtevali izboljšanje delovnih razmer in izpolnitev obveznosti iz stavkovnega sporazuma iz leta 2010 glede zvišanja dodatkov za stalnost, uvedbo dodatkov za delo prekrškovnih organov in odpravo zgornje omejitve izplačil dodatkov pri plačah (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2013; Policija, 2013). Glavna zahteva policijske stavke v letu 2016 je bila povečanje plač za 35 % in izplačilo presežnih ur. Drugi sklop zahtev pa se je nanašal na materialne zahteve – zagotovitev delovne in zaščitne opreme, ki bi jim omogočala varno delo (Policija, 2016). V obeh omenjenih stavkah so se pogajalci vlade in policijskih sindikatov dogovorili glede zahtev policije, kar naj bi pomenilo izboljšanje delovnih razmer in plač.

ustreznemu vedenju, odnosom ter kakovosti kompleksnega dela na področju formalnega družbenega nadzorstva.

Literatura

- Becker, L. A. (n. d.). *Effect Size (ES)*. Pridobljeno na <http://www.uccs.edu/lbecker/effect-size.html>
- Beetham, D. (1991). *The legitimization of power*. London: MacMillan Education Ltd.
- Beetham, D. (2013). Revisiting legitimacy, twenty years on. V J. Tankebe in A. Liebling (ur.), *Legitimacy and criminal justice: An international exploration* (str. 19–36). New York: Oxford University Press.
- Bottoms, A. E. in Tankebe, J. (2012). Beyond procedural justice: A dialogic approach to legitimacy in criminal justice. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 102(1), 119–170.
- Bottoms, A. E. in Tankebe, J. (2013). Voice within: Powerholders' perspectives on authority and legitimacy. V J. Tankebe in A. Liebling (ur.), *Legitimacy and criminal justice: An international exploration* (str. 60–82). Oxford: Oxford University Press.
- Bradford, B. in Quinton, P. (2014). Self-legitimacy, police culture and support for democratic policing in an English constabulary. *British Journal of Criminology*, 54(6), 1023–1046.
- Bradford, B., Quinton, P., Myhill, A. in Porter, G. (2014). Why do 'the law' comply? Procedural justice, group identification and officer motivation in police organizations. *European Journal of Criminology*, 11(1), 110–131.
- Cankar, G. in Bajec, B. (2003). Velikost učinka kot dopolnilo testiranju statistične pomembnosti razlik. *Psihološka obzorja*, 12(2), 97–112.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohen-Charash, Y. in Spector, P. E. (2001). The role of justice in organizations: A metaanalysis. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 86(6), 278–321.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95–S120.
- Colquitt, J. A., Scott, B. A., Rodell, J. B., Long, D. M., Zapata, C. M., Conlon, D. E. et al. (2013). Justice at the millennium, a decade later: A meta analytic test of social exchange and affect-based perspectives. *Journal of Applied Psychology*, 98(2), 199–236.
- Colquitt, J. A., Conlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. in Ng, K. Y. (2001). Justice at the millennium: A meta-analytic review of 25 years of organizational justice research. *Journal of Applied Psychology*, 86(3), 425–445.
- Cooper, J. A. (2014). *In search of police legitimacy: Territoriality, isomorphism, and changes in policing practices*. New York: LFB Scholarly.
- Cropanzano, R. in Mitchell, M. S. (2005). Social exchange theory: An interdisciplinary review. *Journal of Management*, 31(6), 874–900.
- Cropanzano, R. in Rupp, D. E. (2008). Social exchange theory and organizational justice: Job performance, citizenship behaviors, multiple foci, and a historical integration of two literatures. V S. W. Gilliland, D. P. Skarlicki in D. D. Steiner (ur.), *Research in social issues in management: Justice, morality, and social responsibility* (str. 63–99). Greenwich: Information Age Publishing.
- Čuvan, B. in Meško, G. (2015). Samozaznava legitimnosti policistk in policistov v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 17(3), 318–337.
- De Angelis, J. in Kupchik, A. (2009). Ethnicity, trust, and acceptance of authority among police officers. *Journal of Criminal Justice*, 37(3), 273–279.
- Dirikx, A. in Van den Bulck, J. (2014). Media use and the process-based model for police cooperation: An integrative approach toward explaining adolescents' intentions to cooperate with the police. *British Journal of Criminology*, 54(2), 344–365.
- Goff, P. A., Epstein, L. M., Mentovich, A. in Reddy, K. S. (2013). Illegitimacy is dangerous: How authorities experience and react to illegitimacy. *Psychology*, 4(3), 340–344.
- Haas, N., Van Craen, M., Skogan, W. G. in Fleitas, D. (2015). Explaining officer compliance: The importance of procedural justice and trust inside a police organization. *Criminology & Criminal Justice*, 15(4), 442–463.
- Harkin, D. (2015). Police legitimacy, ideology and qualitative methods: A critique of procedural justice theory. *Criminology & Criminal Justice*, 15(5), 594–612.
- Hertogh, M. (2015). What moves Joe Driver? How perceptions of legitimacy shape regulatory compliance among Dutch Traffic Offenders. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 43(2), 214–234.
- Hickman, M. J. (2008). On the context of police cynicism and problem behavior. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 4(1), 1–44.
- Hough, M., Jackson, J. in Bradford, B. (2013). Legitimacy, trust and compliance: An empirical test of procedural justice theory using the European Social Survey. V J. Tankebe in A. Liebling (ur.) *Legitimacy and criminal justice: An international exploration* (str. 326–352). Oxford: Oxford University.
- Jackson, J., Bradford, B., Hough, M. in Murray, K. H. (2013a). Compliance with the law and policing by consent: Notes on police and legal legitimacy. V A. Crawford in A. Hucklesby (ur.), *Legitimacy and compliance in criminal justice* (str. 29–49). London: Routledge.
- Jackson, J., Bradford, B., Stanko, E. A. in Hohl, K. (2013b). *Just authority? Trust in the police in England and Wales*. Oxford: Routledge.
- Jackson, J., Hough, M., Bradford, B. in Kuha, J. (2015). Empirical legitimacy as two connected psychological states. V G. Meško in J. Tankebe (ur.), *Trust and legitimacy in criminal justice* (str. 137–160). London: Springer.
- Kääriäinen, J. T. in Sirén, R. (2011). Trust in the police, generalized trust and reporting crime. *European Journal of Criminology*, 8(1), 65–81.
- Kochel, T. R. (2011). Can police legitimacy promote collective efficacy? *Justice Quarterly*, 29(3), 384–419.
- Kochel, T., Parks, R. in Mastrofski, S. (2013). Examining police effectiveness as a precursor to legitimacy and cooperation with police. *Justice Quarterly*, 30(5), 895–925.
- Lewis, P. G. (1984). Legitimation and political crises: East European developments in the post-Stalin period. V P. G. Lewis (ur.), *Eastern Europe: Political crisis and legitimation* (str. 1–41). London: Croom Helm.
- Lind, E. A. in Tyler, T. R. (1988). *The social psychology of procedural justice*. New York: Plenum.
- Lobnikar, B. in Pagon, M. (2004). *The prevalence and the nature of police cynicism in Slovenia*. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe – Dilemmas of contemporary criminal justice* (str. 103–111). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

35. Lobnikar, B. (8. 6. 2017). Nevarno delovno mesto. Okrogla miza na konferenci 18. Dnevi varstvoslovja: Zbornik povzetkov. (str. 17). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
36. Marien, S. (2011). *Political trust. An empirical investigation of the causes and consequences of trust in political institutions in Europe* (Doktorska disertacija). Leuven: Centrum voor Politicologie.
37. Meares, T. L. in Neyroud, P. (2015). *Rightful policing*. Washington, DC: National Institute of Justice Executive Session on Policing and Public Safety.
38. Meško, G. (12. 9. 2013). *Perception of police legitimacy, trust in the police and legal cynicism in countries of Central and Eastern Europe—the results from a law student survey*. Prispevek predstavljen na Annual CEPOL European police research & science conference: Policing civil societies in times of economic constraints, CEPOL, Münster.
39. Meško, G. in Areh, I. (2004). Nekaj pogledov na osebnost policistov. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 55(4), 363–369.
40. Meško, G. in Klemenčič, G. (2007). Rebuilding legitimacy and police professionalism in an emerging democracy: the Slovenian Experience. V T. Tyler (ur.), *Legitimacy and Criminal Justice: International Perspectives* (str. 84–115). New York: Russell Sage Foundation.
41. Meško, G., Tankebe, J., Čuvan, B. in Šifrer, J. (2014). Samozaznana legitimnosti policistov in pravosodnih policistov v Sloveniji: perspektive postopkovne pravičnosti nadrejenih, odnosov s sodelavci in zaznane legitimnosti policije v javnosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(3), 221–231.
42. Ministrstvo za javno upravo [MJU RS]. (2015). *Kadrovsko poročilo za leto 2015*. Pridobljeno na http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/JAVNA_UPRAVA/SUKV/natecaji_2016/Kadrovsko_porocilo_2015.pdf
43. Ministrstvo za notranje zadeve RS [MNZ RS]. (2013). *Stavkovni sporazum med Vlado Republike Slovenije, Ministrstvo za notranje zadeve, Policijo in Policijskim sindikatom Slovenije*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/2013/130730_Stavkovni_sporazum_PSS.doc
44. Modic, M. (2016). The convergence between migration and policing: the Slovenian perspective. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu = Two Homelands: migration studies*, 43, 47–59.
45. Muir, W. K. (1977). *Police: Streetcorner politicians*. Chicago: University of Chicago Press.
46. Murphy, K. (2013). Policing at the margins: Fostering trust and cooperation among ethnic minority groups. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 8(2), 184–199.
47. Murphy, K. in Cherney, A. (2011). Fostering cooperation with the police: How do ethnic minorities in Australia respond to procedural justice-based policing? *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 44(2), 235–257.
48. Murphy, K., Mazerolle, L. in Bennett, S. (2014). Promoting trust in police: Findings from a randomised experimental field trial of procedural justice policing. *Policing and Society*, 24(4), 405–424.
49. Myhill, A. in Bradford, B. (2013). Overcoming cop culture? Organizational justice and police officers' attitudes toward the public. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 36(2), 338–356.
50. Nalla, M., Meško, G. in Modic, M. (2016). Assessing police community relationships: Is there a gap in perceptions between police officers and residents? *Policing and Society*, 1–20. Pridobljeno na <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2016.1147564>
51. Nix, J. in Wolfe, S. E. (2016). Sensitivity to the Ferguson Effect: The role of managerial organizational justice. *Journal of Criminal Justice*, 47(1), 12–20.
52. Policija. (2013). *S podpisom sporazuma policijska stavka končana*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/68711-s-podpisom-sporazuma-policijska-stavka-koncana>
53. Policija. (2016). *Letno poročilo o delu policije 2016*. Ljubljana: MNZ RS. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2016.pdf>
54. Policija. (2017). *O policiji*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/o-policiji>
55. Ponsaers, P. (2015). Is legitimacy police property? V G. Meško in J. Tankebe (ur.), *Trust and legitimacy in criminal justice* (str. 93–110). London: Springer.
56. Reisig, M. D. in Meško, G. (2009). Procedural justice, legitimacy, and prisoner misconduct. *Psychology, Crime & Law*, 15(1), 41–59.
57. Reisig, M. D., Tankebe, J. in Meško, G. (2012). Procedural justice, police legitimacy, and public cooperation with the police among young Slovene adults. *Varstvoslovje*, 14(2), 147–164.
58. Reisig, M. D., Tankebe, J. in Meško, G. (2014). Compliance with the law in Slovenia: The role of procedural justice and police legitimacy. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 20(2), 259–276.
59. Richardson, L. S. in Goff, P. A. (2012). Self-defense and the suspicion heuristic. *Iowa Law Review*, 98, 293–336.
60. Roberts, K. in Herrington, V. (2013). Organisational and procedural justice: A review of the literature and its implications for policing. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism* 8(2), 115–130.
61. Schafer, J. A. (2013). The role of trust and transparency in the pursuit of procedural and organisational justice. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 8(2), 131–143.
62. Sklansky, D. A. (2008). Work and authority in policing. V M. D. Dubber in M. Valverde (ur.), *Police and the liberal state* (str. 110–135). Stanford: Stanford University.
63. Skogan, W. G. (2008). An overview of community policing: Origins, concepts, and implementation. V T. Williamson (ur.), *The handbook of knowledge-based policing* (str. 43–57). New York: Wiley.
64. Skogan, W. G., Van Craen, M. in Hennessy, C. (2015). Training police for procedural justice. *Journal of Experimental Criminology*, 11(3), 319–334.
65. Smith, D. (2007). The foundations of legitimacy. V T. Tyler (ur.), *Legitimacy and criminal justice: International perspectives* (str. 30–58). New York: Russell Sage.
66. Smith, D. A. (1986). The neighborhood context of police behavior. V A. J. Reiss in M. Tonry (ur.), *Communities and crime* (str. 313–341). Chicago: University of Chicago Press.
67. Sobol, J. J. (2010). The social ecology of police attitudes. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 33(2), 253–269.
68. Sotlar, A., Modic, M. in Lobnikar, B. (2016). Javno mnenje o institucijah pluralne policijske dejavnosti. V G. Meško in K. Eman (ur.), *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo* (str. 159–188). Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
69. Stoutland, S. E. (2001). The multiple dimensions of trust in resident/police relations in Boston. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38(3), 226–256.
70. Sunshine, J. in Tyler, T. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law & Society Review*, 37(3), 513–348.
71. Tankebe, J. (2008). Police effectiveness and police trustworthiness in Ghana: An empirical appraisal. *Criminology & Criminal Justice*, 8(2), 185–202.

72. Tankebe, J. (2009). Public cooperation with the police in Ghana: Does procedural fairness matter? *Criminology*, 47(4), 1265–1293.
73. Tankebe, J. (2010). Legitimation and resistance: Police reform in the (un)making. V L. K. Cheliotis (ur.), *Roots, rites and sites of resistance: The banality of good* (str. 197–219). London: Palgrave.
74. Tankebe, J. (2011). Explaining police support for use of force and vigilante violence in Ghana. *Policing and Society*, 21(2), 129–149.
75. Tankebe, J. (2013). Viewing things differently: The dimensions of public perceptions of police legitimacy. *Criminology*, 51(1), 103–135.
76. Tankebe, J. (2014a). Police self-legitimacy. V G. Bruinsma in D. Weisburd (ur.), *Encyclopaedia of criminology and criminal justice* (str. 3735–3742). New York: Springer.
77. Tankebe, J. (2014b). Rightful authority: Exploring the structure of police self-legitimacy. V A. Liebling, J. Shapland in J. Tankebe (ur.), *Crime, justice and social order: Essays in honour of A. E. Bottoms*. Oxford: Oxford University Press.
78. Tankebe, J. in Meško, G. (2015). Police self-legitimacy, use of force, and pro-organizational behavior in Slovenia. V G. Meško in J. Tankebe (ur.), *Trust and legitimacy in criminal justice* (str. 261–278). London: Springer.
79. Tankebe, J., Reisig, M. in Wang, X. (2016). A multidimensional model of police legitimacy: A cross-cultural Assessment. *Law and Human Behaviour*, 40(1), 11–22.
80. Taylor, R. B. in Lawton, B. A. (2012). An integrated contextual model of confidence in local police. *Police Quarterly*, 15(4), 414–445.
81. Taylor, R. B., Wyant, B. R. in Lockwood, B. (2015). Variable links within perceived police legitimacy?: Fairness and effectiveness across races and places. *Social Science Research*, 49, 234–224.
82. Trinkner, R., Tyler, T. R. in Golf, P. A. (2016). Justice from within: The relations between a procedurally just organizational climate and police organizational efficiency, endorsement of democratic policing, and officer well-being. *Psychology, Public Policy, and Law*, 22(2), 158–172.
83. Tyler, T. (1990). *Why people obey the law*. Yale: Yale University Press.
84. Tyler, T. (2011). Trust and legitimacy: Policing in the USA and Europe. *European Journal of Criminology*, 8(4), 254–266.
85. Tyler, T. in Blader, S. (2000). *Cooperation in groups: Procedural justice, social identity, and behavioral engagement*. Philadelphia: Psychology Press.
86. Tyler, T. R. (2006a). *Why people obey the law* (2nd ed.). New Haven: Yale University Press.
87. Tyler, T. R. (2006b). Psychological perspectives on legitimacy and legitimation. *Annual Review of Psychology*, 57(2), 375–400.
88. Tyler, T. R. in Blader, S. L. (2003). The group engagement model: Procedural justice, social identity, and cooperative behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 7(4), 349–361.
89. Tyler, T. R. in Fagan, J. (2008). Legitimacy and cooperation: Why do people help the police fight crime in their communities? *Ohio State Journal of Criminal Law*, 6(1), 231–275.
90. Tyler, T. R. in Huo, Y. J. (2002). *Trust in the law: Encouraging public cooperation with the police and courts*. New York: Russell-Sage.
91. Tyler, T. R. in Jackson, J. (2014). Popular legitimacy and the exercise of legal authority: Motivating compliance, cooperation and engagement. *Psychology, Public Policy, and Law*, 20(1), 78–95.
92. Tyler, T. R., Callahan, P. E. in Frost, J. (2007). Armed, and dangerous (?): Motivating rule adherence among agents of social control. *Law & Society Review*, 41(2), 457–492.
93. Van Craen, M. (2016). Understanding police officers' trust and trustworthy behavior: A work relations framework. *European Journal of Criminology*, 13(2), 274–294.
94. Wheatcroft, J. M., Alison, L. A. in McGrory, D. (2012). The influence of trust on senior investigating officers' decision making in high-profile critical incidents. *Police Quarterly*, 15(4), 386–413.
95. Whitener, E. M., Brodt, S. E., Korsgaard, M. A. in Werner, J. M. (1998). Managers as initiators of trust: An exchange relationship framework for understanding managerial trustworthy behavior. *Academy of Management Review*, 23(3), 513–530.
96. Wolfe, S. E. in Piquero, A. R. (2011). Organizational justice and police misconduct. *Criminal Justice and Behavior*, 38(4), 322–353.
97. Yang, K. (2005). Public administrators' trust in citizens: A missing link in citizen involvement efforts. *Public Administration Review*, 65(3), 273–285.

Self-legitimacy of Police Officers in Slovenia – A Comparison between Studies in 2013 and 2016

Kaja Prislan, Ph.D., Assistant in Security Studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Gorazd Meško, Ph.D., Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Branko Lobnikar, Ph.D., Associate Professor in Security Studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Barbara Čuvan, M.A., Doctoral Student, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: barbara.cuvan@student.um.si

The paper presents the results of a study of self-legitimacy of Slovenian police officers comparing two studies on legitimacy and self-legitimacy of police officers that were conducted in 2016 (n = 478) and 2013 (n = 529) at the same Slovenian police stations, using the same measurement instrument. The main objective of this paper was to examine the views of police officers regarding their legitimacy and importance to society and to gain insight into the dynamics of the self-legitimacy concept over time. The results showed that perceptions of distributive justice (police officers' satisfaction with their salary) in 2016 increased in comparison with the year 2013. Nevertheless, this factor is still the lowest among all other included indicators. Statistically significant and positive differences were identified in the assessment of supervisors' procedural justice and in the area of loyalty to the police organisation. Police officers also highly assessed their procedural justice, although this factor in 2016 slightly decreased. An interesting dynamic emerged mainly in self-legitimacy; in both periods police officers have very highly assessed moral justification of their powers, but in the recent study this belief has been significantly reduced. The results of the study in 2016, also show that police officers are more convinced of having enough authority to perform their duties and the ability to legally and legitimately exercise police powers. In the discussion of this paper, findings of our comparative study are placed in the context of recent social and institutional changes.

Keywords: self-legitimacy, procedural justice, pro-organisational behaviour, police officers, Slovenia

UDC: 351.741(497.4)